

Acestora li se adaugă dezorientarea și creșterea dependenței ca urmare a fragilizării de natură fizică determinată de diverse afecțiuni, unele dobândite pe parcursul vieții.

Prognosticul privind gradul integrării sociale devine, astfel, dependent de factorii amintiți mai sus cărora li se adaugă încetiniri ale fluxului gândirii, dificultăți în exprimarea ideilor, scăderea timpului de concentrare a atenției etc., dar și calitatea condițiilor de mediu și a apartenenței familiale, efecte negative producând izolarea de către membrii familiei și limitarea solicitărilor. În proiectarea activităților se vor lua în considerare starea de sănătate a vârstnicului, stările de moment, rezistența la efort, scopurile terapeutice, fiind de subliniat continuitatea intervenției și modificarea acesteia în funcție de nevoile vârstnicului.

Intervenția prin activități specifice terapiei ocupaționale este valoroasă, fiind recomandată perspectiva interdisciplinară ce presupune îmbogățirea activităților ocupaționale cu tehnici specifice psihoterapiei, zooterapiei, logopediei, kinetoterapiei, terapiei medicamentoase pentru rezultate complexe și pentru un nivel optim de integrare socială (Popovici, Verza, 2011).

Bibliografie:

1. POPESCU, A. *Terapie ocupațională și ergoterapie*. București: Editura CERMA, 1993.
2. POPOVICI, D. V. (coord.). *Terapie ocupațională pentru persoane cu deficiențe*. Constanța: Editura Muntenia, 2005.
3. POPOVICI, D. V., CREȚU, V. *Existența unor noi ocupații în domeniul educației și protecției speciale – condiție a incluziunii sociale*. În Revista de psihopedagogie, București, Editura Fundației Humanitas, 2009, Nr. 1/2009, p. 24-33.
4. POPOVICI, D. V., VERZA, F. E. *Terapii ocupaționale*. În Tratat de psihopedagogie specială. București, Editura Universității din București, 2011, p. 1252-1310.
5. POPOVICI, D. V. *Rolul terapiei ocupaționale în recuperarea persoanelor vârstnice*. În Îmbătrânirea activă- studii și cercetări. București, 2014, Editura OSCAR PRINT, p. 169-183.
6. SCHUSTER, A. *Terapia ocupațională*. București: Editura Psihomedica, 2011.
7. VERZA, E., VERZA, F. E.. *Psihologia vârstelor*. București: Editura Pro Humanitate, 2000.

ASPECTE PEDAGOGICE DE ORGANIZARE A ASISTENȚEI COMPLEXE A STUDENȚILOR CU DIZABILITĂȚI ÎN INSTITUȚIA UNIVERSITARĂ

Racu Aurelia,
dr. hab., prof. univ., UPS „Ion Creangă”

Adnotare:

Asistența pedagogică acordată studenților cu dizabilități în procesul educațional universitar urmărește numeroase obiective. Formarea la studenții cu dizabilități a calităților personale pozitive și a competențelor profesionale apreciate pe piața muncii, constituie, în linii mari, obiectivul fundamental, finalitatea generală a activității educaționale universitare.

Annotation:

The pedagogical assistance provided to students with disabilities in the university educational process pursues numerous objectives. The training of students with disabilities of positive personal qualities and professional skills appreciated on the labor market, is, in general, the fundamental objective, the general purpose of the university educational activity.

Cuvinte-cheie: *Asistența pedagogică, studenți cu dizabilități, educația incluzivă, curriculum, program de asistență pedagogică.*

În Republica Moldova, s-au produs schimbări radicale în sistemul educațional, iar una dintre acestea vizează expres accesul tinerilor cu dizabilități la studiile universitare. Acest fapt a modificat substanțial optica autorităților, specialiștilor din sfera educațională, societății, în general, asupra dizabilității și, implicit, asupra purtătorilor acesteia.

Transformarea liceelor în instituții de învățământ preuniversitar de tip incluziv a atras după sine necesitatea imperativă de a le asigura deținătorilor diplomelor de bacalaureat accesul la studii în universități, ceea ce a însemnat lansarea la nivel de țară a transferului masiv al acestora la sistemul de educație incluzivă. Este un proces dificil nu doar sub aspect financiar-economic, deși, de cele mai multe ori, anume la acesta fac trimitere responsabilii de toate nivelurile, ci și din punct de vedere psihopedagogic, curricular, socio-comunitar etc. În linii mari, dintre toate problemele cu care se confruntă o universitate, atunci când își asumă statutul de instituție incluzivă, cele de ordin material se soluționează cel mai ușor. Mult mai anevoioasă este schimbarea la nivelul mentalității, or anume de acest aspect depinde, în ultimă instanță, succesul sau insuccesul implementării în universități a principiilor educației incluzive.

Însă, oricare ar fi dificultățile procesului, trebuie menționat faptul că asumarea de către universitate a statutului de instituție de învățământ superior de tip incluziv nu înseamnă nici pe departe renunțarea la tot ce s-a realizat până în acest moment, la tradițiile încetățenite de-a lungul anilor. Este vorba doar despre adaptarea componentelor vieții universitare la nevoile speciale ale tinerilor cu anumite deficiențe, care însă nu compromit capacitatea lor de a asimila materia de studii și de a deveni, astfel, buni profesioniști.

Educația incluzivă se poate realiza cu succes prin interacțiune cu formele tradiționale de învățământ – individuală, de grup, la distanță. Ceea ce necesită cu adevărat o transformare radicală sunt programele de studii care necesită a fi adaptate la așteptările și exigențele persoanelor cu dizabilități. Firește, aceste obiective nu vor putea fi realizate în condițiile programelor tradiționale care, având o structură rigidă, nu lasă loc de manevră, nu se pliază pe necesitățile concrete ale studentului cu dizabilități și nu permit monitorizarea modului cum se manifestă tinerii cu dizabilități după absolvirea facultății, astfel încât, în caz de necesitate, aceștia să beneficieze de ajutor calificat.

Învățământul incluziv presupune, în mod prioritar, o abordare individuală a capacităților, așteptărilor, abilităților de care dau dovadă tinerii cu devieri (fizice, senzoriale, emoționale, comportamentale etc.) de la parcursul obișnuit de dezvoltare.

Ceea ce trebuie să facă, în primul rând, specialiștii responsabili de implementarea principiilor educației incluzive este să elaboreze tehnicile și tehnologiile de realizare a parcursului academic individual, al studentului concret. Pentru aceasta vor fi modificate, completate sau elaborate de la

zero conținuturile didactice, planurile de studii, bazele normative, programele de asistență psihopedagogică, materialele didactico-metodice și alte acte curriculare.

Un alt aspect de primă importanță pentru succesul implementării educației incluzive constă în pregătirea cadrelor didactice pentru a activa în condiții noi. Obiectivul în cauză se referă la toți profesorii care urmează să predea disciplinele de profil în grupele studenților cu dizabilități, dar în mod special la cadrele didactice care, în cadrul pregătirii primare sau, ulterior, în cadrul stagiilor postuniversitare, nu au studiat după modulul psihopedagogic. Prin prisma acestuia, cadrele didactice urmează să-și revizuiască metodele și procedeele de predare, corectându-le, completându-le, adaptându-le la nevoile speciale ale studenților cu dizabilități.

Următorul obiectiv pe lista priorităților de care se conduc responsabilii de implementarea principiilor educației incluzive vizează crearea condițiilor tehnice și materiale în sprijinul procesului educațional – asigurarea căilor de acces și de deplasare pe teritoriul instituției, dotarea sălilor de curs, a bibliotecilor, laboratoarelor etc. cu dispozitive tehnice și electronice destinate facilitării, pentru studenții cu dizabilități, a învățării, informării, comunicării. Experiența internațională oferă normative clare, elaborate științific, privind amenajarea spațiilor universitare în conformitate cu nevoile speciale ale studenților cu dizabilități. Acestea doar urmează a fi preluate și implementate în condițiile Republicii Moldova. De exemplu: în sala de lectură cel puțin 5 la sută din locuri trebuie să fie dotate cu dispozitive de citire destinate persoanelor cu probleme de vedere. Sau: în sala de studii rândurile de mese de lângă ferestre vor fi rezervate studenților cu probleme de vedere, iar primele 1-2 mese de lângă ușă – celor ce se deplasează în scaun cu roțile. Sau: blocurile sanitare din vestiarele sălilor de sport vor fi dotate cu dispozitive izolate pentru studenții cu dizabilități ș.a.m.d.

La baza suportului didactic al educației incluzive se află elaborarea curriculumurilor adaptate la nevoile speciale ale studenților cu dizabilități. Autorii curriculumurilor adaptate își structurează activitatea pe următoarele probleme:

- pe lângă prevederile disciplinare, curriculumul adaptat urmează să conțină, în mod obligatoriu, module speciale referitoare la principiile de adaptare a studenților cu dizabilități la mediul socioeducațional universitar. Tipul și numărul modulelor de adaptare se stabilesc în funcție de caracterul dizabilităților atestate la studenții din grupele respective, precum și de numărul acestora;

- includerea în curriculumuri a metodelor și procedeele de predare a materiei universitare care ar corespunde capacităților de învățare a studenților cu dizabilități;

- asigurarea accesului liber al studenților cu dizabilități la diverse resurse educaționale – de la cele tradiționale (tipărite) la cele de alternativă (electronice);

- stabilirea parteneriatelor cu agenții economici dispuși să ofere oportunități pentru practicile de producție ale studenților, inclusiv ale celor cu dizabilități, stipularea expresă a

întreprinderilor/instituțiilor în care își vor efectua practicile de producție studenții din contingentul dat, cu specificarea concretă a condițiilor înaintate de către gazde;

- adaptarea condițiilor de efectuare a evaluărilor curente și finale la particularitățile studenților cu dizabilități (amenajarea locului, indicarea duratei, dotarea tehnică etc.);

- elaborarea, în baza programelor standardizate, a programelor individuale și a orarelor speciale de studii pentru studenții care, din cauza particularităților psihofizice și senzoriale, necesită o abordare distinctă;

- elaborarea programelor de asistență psihopedagogică destinată studenților cu dizabilități în vederea accelerării procesului de adaptare socioeducațională, a maturizării profesionale, a formării autonomiei personale;

- elaborarea planurilor de familiarizare a studenților cu dizabilități cu specificul viitoarei profesii, care ar include și modalitățile de acordare a suportului pentru angajarea acestora în câmpul muncii;

- programarea, în detalii, a activităților de monitorizare postuniversitară a absolvenților cu dizabilități în vederea unei integrări durabile a acestora în mediul profesional (cel puțin pe durata unui an după angajare).

Cât privește metodele și tehnologiile incluzive de lucru cu studenții cu dizabilități, literatura de specialitate abundă în exemple și recomandări. Selectarea metodelor potrivite ține de obiectivele și finalitățile urmărite de către pedagog, dar și de particularitățile studenților cu dizabilități. Este vorba despre orele de curs cu pedagogii, activitățile organizate în comun cu ceilalți colegi sau cu reprezentanții unor structuri comunitare de profil, tehnologiile integrative, cursurile de ergoterapie, instruirea orientată spre persoană, sistemul diferențiat de evaluare a competențelor, abordarea individualizată sau de grup a obiectivelor educaționale, tehnologiile adaptive de instruire, activitățile creative în colectiv, tehnologia business-jocurilor, activitățile de elaborare a proiectelor, tehnologiile de comunicare etc. De regulă, aceste și alte metode/tehnologii de activitate didactică se aplică în grupele academice mixte (studenți cu și fără deficiențe) sau specializate în complex, în funcție de situația concretă și obiectivele propuse.

Este cunoscut faptul că persoanele cu diferite nozologii, la nivel de psihic percep și însușesc în mod diferit materia curriculară. Pornind de la această realitate, resursele educaționale vor fi elaborate aparte pentru fiecare grup nozologic, iar prezentarea lor va fi atât tradițională, pe suport tipărit, cât și în variantă electronică.

Studenții cu dizabilități nu vor putea face față cerințelor universitare dacă nu vor beneficia de o asistență pedagogică eficientă. Pentru a realiza obiectivele propuse, specialiștii din echipa de asistență urmează să evalueze sistematic și periodic starea de lucruri la capitolul „Însușirea

materialului predat”. Rezultatul final va fi cel scontat doar dacă rezultatele intermediare, constatate prin evaluări sistematice, vor corespunde obiectivelor programatice.

Pe parcursul implementării programului de asistență pedagogică urmează:

- să se aprofundeze caracterul individualizat al procesului educațional;
- să sporească gradul de responsabilitate personală a studentului față de obligațiile sale educaționale;
- să fie create suficiente resurse didactice și metodice adaptate la particularitățile nozologice ale studenților cu dizabilități;
- să sporească flexibilitatea programelor de studii;
- să crească nivelul pregătirii profesionale (în special, după modulul psihopedagogic) al cadrelor didactice care activează cu studenții cu dizabilități;
- să se înregistreze succesele scontate în activitățile de abilitare/reabilitare a studenților cu deficiențe, astfel încât aceștia să devină mai autonomi atât în mediul educațional, cât și în cel social.

Buna organizare a procesului educațional în instituția de tip incluziv este o sarcină pe cât de complexă, pe atât de imperativă. Colectivitatea mixtă/eterogenă de studenți nu suportă abordări standardizate, metode de predare rigide, tehnologii șablonarde. Știința pedagogică dispune de un potențial inovativ inepuizabil. Cadrul didactic trebuie doar să valorifice plenar acest potențial pentru a identifica și a aplica metoda care s-ar potrivi perfect particularităților nozologice ale studenților concreți.

Atunci când se lucrează în colective de studenți cu nevoi speciale abordarea individuală este prioritatea nr. 1. Programele de studii, de asistență, de reabilitare – toate trebuie să aibă caracter individualizat, ajustat la capacitățile și așteptările beneficiarului. Doar în acest mod, cadrul didactic poate contribui palpabil la constituirea unui parcurs academic de succes, iar ulterior – și a unei cariere profesionale care să-i aducă tânărului nu numai autonomie economică și financiară, ci și satisfacție spirituală.

Asistența pedagogică acordată studenților cu dizabilități în procesul educațional universitar urmărește numeroase obiective, însă două dintre ele pot fi considerate ca fiind esențiale. În primul rând, este vorba despre asigurarea accesibilității studiilor superioare pentru toți tinerii care întrunesc condițiile generale: studii liceale finalizate, interesul pentru obținerea unei profesii căutate pe piața muncii, disponibilitatea de a munci pentru a-și vedea visul realizat etc. Este clar că fără realizarea acestui obiectiv primordial celelalte nu mai au niciun sens. Dacă însă organizatorii procesului de studii bazat pe principii incluzive au reușit să creeze mediul educațional accesibil tuturor tinerilor, atunci principala problemă devine calitatea studiilor. Or, pentru a asigura un învățământ de calitate sunt necesari numeroși factori-cheie, fiecare dintre aceștia constituindu-se într-un domeniu complex, energofag și dificil de realizat.

Așadar, calitatea studiilor este asigurată de următorii factori:

- cadrele didactice competente și dedicate activității profesionale;
- resursele educaționale tradiționale și, în aceeași măsură, cele alternative;
- mediul educațional conform particularităților nozologice ale tuturor studenților, indiferent de statutul lor psihofizic și senzorial;
- curriculumurile adaptate la nevoile speciale ale acestora;
- abordarea individualizată a particularităților de dezvoltare, dictate de dizabilitatea concretă;
- dotările tehnice/electronice moderne de facilitare, pentru participanții la procesul educațional, a studierii, informării și comunicării;
- suportul psihopedagogic permanent, pe toată durata studiilor;
- interacțiunea eficientă dintre universitate, comunitate și familia studentului;
- parteneriatele dintre universitate și agenții economici, potențiali angajatori ai absolvenților, inclusiv ai celor cu dizabilități etc.

Factorii enumerați, dar și alte componente ale calității studiilor, nu trebuie să lipsească din lista preocupărilor echipei manageriale, colectivului didactic al universității, comunității, în ansamblu, căci, în ultimă instanță, pe băncile universității se formează cetățenii de mâine, membrii cu drepturi depline ai societății, bunii profesioniști chemați să edifice viitorul țării.

Asistența didactică, acordată studenților cu dizabilități, vizează mai multe sfere de activitate, în care aceștia se confruntă frecvent cu probleme. Principalele dintre ele se referă la schimbarea frecventă a condițiilor de studii: conținuturile mereu noi, volumul în continuă creștere a materiei de studii, formele diversificate de prezentare a acesteia (prelegeri, seminare, lucrări de laborator, evaluări intermediare și finale, teste, examene etc.), terminologia complicată, numărul mare de surse bibliografice de consultat etc.

Asistența pedagogică acordată studenților din categoria dată presupune o serie de activități obligatorii, realizate într-o succesiune strictă:

- studenții cu dizabilități din anul I sunt testați de către specialiștii din echipa de asistență în vederea stabilirii diagnosticului pedagogic;
- în baza rezultatelor obținute sunt elaborate programele de abilitare/reabilitare menite să asigure un trend dezvoltativ ascendent;
- în baza programelor standardizate de studii sunt elaborate traseele educaționale individualizate, pentru fiecare student cu dizabilități în parte;
- integrarea studenților cu dizabilități în grupurile de recuperare, training, master-klas etc.;
- desfășurarea sistematică a ședințelor de consiliere (individuale și de grup) cu participarea studenților cu și fără dizabilități, a cadrelor didactice care predau în grupele mixte sau speciale, a părinților studenților din contingentul dat, a potențialilor angajatori etc.;

– monitorizarea în dinamică a evoluției studenților pe toată durata studiilor și pe parcursul a cel puțin un an după finalizarea acestora.

Formarea la studenții cu dizabilități a calităților personale pozitive și a competențelor profesionale apreciate pe piața muncii, constituind, în linii mari, obiectivul fundamental, finalitatea generală a activității educaționale universitare, poate fi realizată doar dacă sunt soluționate o serie de probleme intermediare, cum ar fi:

– reabilitarea/recuperarea studenților cu dizabilități încă din primele zile de după înmatriculare, desfășurarea activităților de prevenire a degradării stării inițiale a studentului și a apariției, pe parcurs, a unor noi probleme de dezvoltare a acestuia;

– asistarea studenților cu dizabilități în domeniile decisive pentru reușita academică și sociocomunitară a studentului, cum ar fi: determinarea parcursului educațional și profesional individual, înlăturarea devierilor de ordin emoțional și comportamental/comunicativ (relaționarea cu colegii, profesorii, alți membri ai comunității universitare și extrauniversitare etc.);

– formarea deprinderilor de autonomie sociocomunitară, familială, profesională, personală etc.;

– inocularea principiilor participative, de implicare competițională la locul studiilor și, ulterior, la locul de muncă, de învățare pe parcursul întregii vieți, de autorealizare prin efort personal etc.

Asistarea pedagogică a studenților cu dizabilități nu este un fenomen spontan, de scurtă durată. Aceasta se caracterizează prin pași mici și consecutivi, de la cei simpli la cei complecși, cu numeroase procedee de evaluare și analiză intermediare ale rezultatelor înregistrate. Pentru a fi de un real folos studenților, echipa de asistență pedagogică trebuie să știe ce anume are de făcut, cum anume poate facilita procesul de învățare, de integrare în mediul universitar, de adaptare la cerințele noi ale profesorilor etc. În acest scop, fiecare student cu dizabilități este supus unei monitorizări discrete, constatările acesteia fiind fixate în registrul individual al studentului respectiv. Când materialul acumulat permite, membrul echipei de asistență pedagogică analizează și trage concluziile de rigoare, adică diagnostichează starea de facto a studentului. Pentru confirmarea sau infirmarea diagnosticului, atunci când există dubii, este solicitată expertiza medico-socială. În funcție de rezultatele acesteia, sunt elaborate programele individualizate de studii, de reabilitare și de asistență.

Cadrele didactice și nondidactice, specialiștii reabilitologi sunt puși la curent cu concluziile asupra stării de facto a studentului concret și, ulterior, aceștia își vor elabora propriile programe individualizate de lucru, fiecare în domeniul său de activitate.

După etapa de pregătire a terenului pentru activitatea didactică cu studenții supuși monitorizării, începe parcursul educațional propriu-zis. Cadrul didactic, în comun cu studentul care

solicită, oficial, un program personalizat de studii, elaborează planuri de studii adaptate, selectează formele de instruire, metodele de predare, determină interacțiunea dintre cadrele didactice, specialiștii din echipa de rehabilitare și din cea de asistență, astfel încât activitățile acestora să nu se dubleze după conținut și să nu se suprapună în timp. În această etapă este stipulată și eventuala implicare a părinților sau a altor reprezentanți legali ai tânărului cu dizabilități în procesul de adaptare, asistare și facilitare a efortului pe care urmează să-l facă acesta pe durata studiilor universitare.

La finele etapei de monitorizare, studentul cu dizabilități va fi supus unor testări specializate, al căror scop constă în fixarea indicilor de evoluție, în dinamică, a stării tânărului, a gradului de adaptare la mediul socio-educational, a nivelului de comunicare și relaționare cu personalul didactic și nondidactic, cu colegii din grupul academic, cu partenerii din cercurile de activitate extracurriculară.

Rezultatele testărilor vor fi supuse unei analize orientate spre determinarea randamentului efortului de învățare, a gradului de eficiență a asistenței pedagogice acordate studentului concret. Finalitatea acestei analize va consta în elaborarea unor noi programe individuale de studii, de rehabilitare și de asistență sau în introducerea corectivelor de rigoare în cele elaborate anterior.

Activitățile încadrate în programul de asistență pedagogică se disting printr-o varietate impresionantă de forme și procedee, ceea ce permite abordarea diversificată a fiecărui caz în parte, planificarea unor rezultate conforme particularităților de dezvoltare a studentului concret.

Activitățile pot fi individuale sau de grup, cu sau fără participarea părinților, altor persoane din afara grupului obișnuit, în spațiile universitare sau în cele extrauniversitare, după orele de curs sau în zilele de odihnă etc.

Este important ca și în afara activităților planificate în prealabil studenții să aibă acces la asistența specialistului, căruia să-i poată adresa orice întrebare apărută pe parcurs, primind, în regim de urgență, răspunsul calificat.

Sunt binevenite rundele de întrebări-răspunsuri și de dezbateri cu invitarea specialiștilor din afara universității, în special din mediul de afaceri, în care viitorii absolvenți cu dizabilități s-ar putea integra după absolvirea facultății.

Aduc rezultate bune contactele cu semenii din alte universități, fie în cadrul mobilității academice, al schimbului de stagii sau al întâlnirilor la diverse evenimente naționale și internaționale.

Deși îl numim „asistență pedagogică”, acest gen de activitate nu este doar apanajul specialiștilor în pedagogie. Pentru a spori eficiența acesteia sunt cooptați pentru participare activă, fiecare pe segmental său profesional, pedagogii sociali, logopezii, șefii grupurilor academice, reabilitologii, conducătorii de cercuri extracurriculare, partenerii educaționali din comunitate,

părinții sau reprezentanții legali ai studenților cu dizabilități și oricare alți specialiști, dacă implicarea acestora ar putea conferi un plus de utilitate acitivităților asistive. Însă indiferent de numărul și calitatea specialiștilor cooptați suplimentar în echipa de asistență pedagogic, coordonarea activităților prestate de către aceștia și-o asumă pedagogul responsabil de asistarea studenților cu dizabilități.

Funcțiile acestuia vizează următoarele obiective:

- elaborarea programelor de asistență pedagogică acordată studenților cu dizabilități pe întreaga perioadă universitară;

- atragerea în activitatea asistivă a specialiștilor din diferite domenii – corpul didactic, serviciile sociale, centrul de reabilitare etc., sintetizarea planurilor de lucru ale acestora într-un program unic complex, coordonarea acțiunilor programate de către fiecare specialist în parte, astfel încât să se evite suprapunerile în timp și dublările tematice;

- elaborarea programelor standardizate de asistență, iar în baza acestora – a programelor individuale pentru fiecare student cu nevoi speciale în parte, în funcție de particularitățile specifice ale acestuia;

- crearea condițiilor favorabile de studii, odihnă, activitate extracurriculară, astfel încât acestea să corespundă nevoilor speciale ale tinerilor cu dizabilități, să nu le prejudicieze starea psihofizică, ci, din contra, să contribuie la asanarea acesteia;

- perfecționarea continuă a competențelor profesionale în domenii-cheie: pedagogia, psihologia, reciclarea sistematică în domeniile educației incluzive, asistenței psihopedagogice, planificării activității în instituția de învățământ de tip incluziv, mijloacelor electronice de facilitare a procesului de instruire a tinerilor cu nevoi speciale etc.

Activitatea echipei de asistență pedagogică înseamnă o permanentă provocare determinată de situații imprevizibile, unice în felul lor, o testare dură a calităților umane și profesionale necesare pentru a activa eficient într-un mediu universitar exigent, cu un contingent eterogen de tineri, fiecare cu potențialul său irepetabil, cu aspirații și așteptări individuale.

Fiecare membru al echipei de asistență trebuie să fie un bun profesionist și, totodată, o personalitate umană cu calități deosebite, care să-și facă lucrul cu dedicație și dăruire. Doar în acest caz putem vorbi despre promovarea principiilor educației incluzive și realizarea obiectivelor urmărite de aceasta în mediul universitar.

Bibliografie:

1. RACU A., POPOVICI D., RACU S., CREȚU V., BUCINSCHI C. Asistența socială a persoanelor cu dizabilități. Chișinău: Pontos, 2007.
2. RACU A., POPOVICI D.V., DANII A., Educația incluzivă. Ghid pentru cadrele didactice și manageriale, Ed. Î.S. F.E.-P. „Tipografia Centrală”, Chișinău, 2009.

3. RACU A., POPOVICI D.V., DANII A., RACU S. Psihopedagogia Integrării. Ed. Tipografia Centrală” Chișinău, 2014, p. 416.
4. RACU A. Ș.A. Incluziunea educațională și socială a tinerilor cu dizabilități în învățământul superior (Ghid științifico-metodologic). Chișinău: Pontos, 2016. 248 p.
5. RACU A. Strategii tradiționale și moderne în psihopedagogia școlii incluzive. Chișinău: Î.S.F.E.-P. „Tipografia Centrală”, 2016.
6. RACU A. (editor, coord. științific) Accesibilitatea tinerilor cu dizabilități în universități (orientări teoretice și practice), Chișinău, 2017.
7. SZEKELY M. Discriminarea în plan socioprofesional al persoanelor cu dizabilități din România, Cluj-Napoca, 2014.
8. WALKER, D. Postmodernity, Inclusion and Partnership; MILTON KEYNES OPEN UNIVERSITY, 1995.

DIFICULTĂȚI DIAGNOSTICE ÎN IDENTIFICAREA ELEVILOR SUPRADOTAȚI CU TULBURĂRI DE ÎNVĂȚARE

Buică-Belciu Cristian

Conf. univ. dr. la Universitatea din București
Facultatea de Psihologie și Științele Educației,
Departamentul de Psihopedagogie Specială

Rezumat

Deși relativ nouă în plan conceptual, excepționalitatea dublă a început să fie studiată și abordată ca entitate distinctă nu numai de specialiști, dar și la nivel școlar, educațional. O serie de omisiuni, inconsecvențe și dificultăți îngreunează abordarea timpurie și diferențiată a acestei categorii distincte de cerințe educaționale speciale, îndeosebi în cazul elevilor supradotați cu tulburări de învățare. Trei tipuri de indici diagnostici ar putea fi utili în identificarea corectă a necesităților educaționale și planificarea adecvată a sarcinilor instructiv-educative.

Summary

While still new as a concept, dual exceptionality has begun being studied and approached as a distinct entity not just by specialists, but at educational, school level. A series of omissions, inconsistencies, and difficulties burden the early differentiated approach of this distinct category of special educational needs, mostly for gifted students with learning disabilities. Three types of diagnosis criteria might be proven useful to the proper identification of educational needs and for the adequate planning of instructional-educational tasks.

Keywords: *dual exceptionality; 2E children; special educational needs; gifted education; learning disabilities*

Sintagma „excepționalitate dublă” (*twice exceptional*)/„excepționalitate duală” (*dual exceptionality*) îi aparține lui James J. Gallagher care a intenționat astfel să distingă o categorie aparte de copii și tineri cu cerințe educaționale speciale, și anume aceia care prezintă în același timp abilități înalte și talente deosebite, pe de o parte, și dizabilități, pe de alta (Coleman, Harradine și King, 2005). Preocupările sistematice privind identificarea și recuperarea copiilor cu „excepționalitate dublă” au debutat o dată cu colocviul dedicat acestora, organizat în 1981 la Universitatea Johns Hopkins, unde au fost invitați experți din ambele domenii (Fox, Brody și Tobin, 1983). Deși existența dublei excepționalități a fost admisă de către comunitatea științifică (Kaufman, 2018), la nivelul școlii există încă probleme în identificarea elevilor supradotați cu dizabilități din următoarele motive: 1. *Inexistența unei definiții corespunzătoare acestei categorii de*